

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.77:338.43:330.322

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20204220>

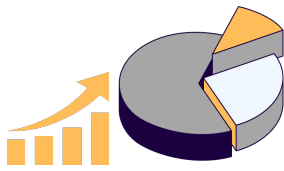
Вплив програм пільгового кредитування на динаміку інвестиційного капіталу в аграрному секторі економіки

Філіпенко Олена Миколаївна,

керівник напряму департаменту корпоративного бізнесу державного
сектору, АТ «Укресімбанк», м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0009-0001-3012-8481>

Прийнято: 12.10.2024 | Опубліковано: 30.10.2024

Анотація. Метою статті є оцінювання впливу програм пільгового кредитування на формування інвестиційного капіталу аграрного сектору України через поєднання аналізу фінансових інструментів державної підтримки з дослідженням динаміки та структури капітальних інвестицій. Використано **методи** систематизації та класифікації для групування програм підтримки за механізмами впливу на інвестиційний капітал; статистичний і порівняльний аналіз – для вивчення динаміки інвестицій і джерел їх фінансування; структурний аналіз – для визначення ролі окремих інструментів фінансування; аналітичний підхід – для розкриття взаємозв'язку між кредитуванням та інвестиційною активністю; узагальнення – для формулювання комплексних висновків. **Результати.** Проведене дослідження дало змогу систематизувати інструменти державної та донорської підтримки аграрного сектору за механізмами їх впливу на інвестиційний капітал та виокремити інструменти прямого й непрямого ефекту. Виявлено структурні

особливості формування капітальних інвестицій, зокрема домінування внутрішніх джерел фінансування та обмежену роль зовнішніх ресурсів. Аналіз програм пільгового кредитування показав їх орієнтацію переважно на підтримку ліквідності й поточної діяльності підприємств, тоді як інвестиційний компонент є недостатнім. Встановлено наявність розриву між масштабами фінансової підтримки й фактичною динамікою інвестиційного капіталу, що зумовлено структурою використання фінансових ресурсів. Водночас показано, що інструменти, спрямовані на оновлення основних засобів, демонструють більш виражений інвестиційний ефект. **Висновки.** Вплив пільгового кредитування на інвестиційний капітал аграрного сектору має переважно опосередкований характер і проявляється через стабілізацію фінансового стану підприємств, тоді як формування нового капіталу здійснюється незначною кількістю інструментів. З'ясовано, що структура фінансової підтримки не забезпечує достатнього рівня трансформації кредитних ресурсів у капітальні вкладення, що спричиняє потребу посилення інструментів прямого інвестування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

Ключові слова: аграрна економіка, фінансова підтримка, капітальні вкладення, державні програми, кредитні ресурси, фінансовий лізинг.

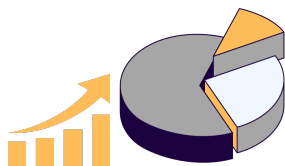
The impact of preferential lending programs on the dynamics of investment capital in the agricultural sector of the economy

Olena Filipenko,

Head of Direction of the Department of Corporate Business of the Public Sector,

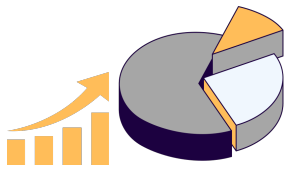
«The State Export-Import Bank of Ukraine» Joint Stock Company,

Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0001-3012-8481>

Abstract. The **purpose of the study** is to assess the impact of preferential lending programs on the formation of investment capital in Ukraine's agricultural sector by combining an analysis of financial instruments of state support with the dynamics and structure of capital investments. The study applies **methods** of systematization and classification to group support programs according to their mechanisms of influence on investment capital; statistical and comparative analysis to examine the dynamics of investments and their sources of financing; structural analysis to determine the role of specific financial instruments; an analytical approach to assess the relationship between lending and investment activity; and generalization to formulate comprehensive conclusions. **Results.** The study systematizes the instruments of state and donor support for the agricultural sector by their mechanisms of influence on investment capital and identifies tools with direct and indirect impacts. Structural features of capital investment formation are revealed, including the dominance of internal financing and the limited role of external financing. The analysis of preferential lending programs shows that their primary focus is on ensuring liquidity and supporting current business operations, while the investment component remains limited. A gap between the scale of financial support and the actual dynamics of investment capital is identified, driven by the structure of financial resource utilization. At the same time, instruments aimed at renewing fixed assets demonstrate a more pronounced investment effect. **Conclusions.** The impact of preferential lending on the investment capital of the agricultural sector is predominantly indirect, manifested in the stabilization of enterprises' financial condition, while the formation of new capital is ensured by a limited number of instruments. The structure of financial support does not ensure sufficient transformation of credit resources into capital investments, necessitating strengthening direct investment instruments and improving the efficiency of financial resource utilization.

Keywords: agricultural economics, financial support, capital investments,

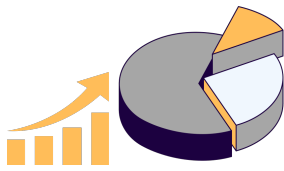

government programs, credit resources, financial leasing.

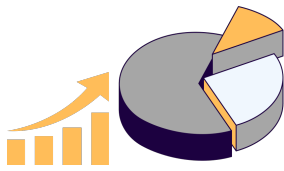
Постановка проблеми. Формування інвестиційного капіталу є визначальним чинником забезпечення відтворювальних процесів та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки. В умовах недостатнього доступу до фінансових ресурсів, зростання виробничих ризиків та трансформації економічного середовища роль державних інструментів фінансової підтримки суттєво посилюється [1, с. 12]. Пільгове кредитування розглядають як один з основних механізмів зміцнення фінансової стійкості підприємств, підтримки їх операційної діяльності й потенційного стимулювання інвестиційної активності. Водночас збільшення обсягів коштів не супроводжується відповідною динамікою капітальних інвестицій, що свідчить про наявність структурних диспропорцій у використанні фінансових ресурсів [2, с. 20]. Орієнтація значної частини кредитних інструментів на фінансування обігових потреб, антикризову допомогу та підтримку ліквідності обмежує їх здатність формувати довгострокові активи. З огляду на це, виникає необхідність глибшого дослідження механізмів впливу пільгового кредитування на інвестиційний капітал, зокрема з урахуванням структури фінансування, напрямів застосування ресурсів та їх трансформації в капітальні вкладення.

Актуальність теми зумовлена потребою підвищення ефективності державної фінансової політики у сфері підтримки аграрного сектору, забезпечення відновлення та розвитку виробничого потенціалу, а також створення умов для довгострокового інвестування. Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів для вдосконалення механізмів фінансової підтримки й поліпшення їх інвестиційної результативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових джерел

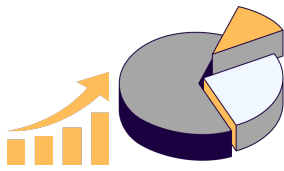
свідчить про різноспрямованість і комплексність підходів до дослідження впливу фінансових інструментів на інвестиційний розвиток аграрного сектору, що охоплює питання кредитування, державної підтримки, інституційного забезпечення та ефективності використання ресурсів. Так, Л. Гебеєху (L. Gebeyehu) і А. Бедемо (A. Bedemo) з'ясували, що ефекти кредитування та субсидій є неоднозначними й залежать від часових параметрів їх застосування [3]. У роботі В. Коваленко та ін. (V. Kovalenko et al.) обґрунтовано визначальну роль банківського кредитування у формуванні інвестиційного фінансування аграрного сектору [4]. Вплив економічної доцільності на інвестиційну поведінку суб'єктів господарювання розкрито в статті Дж. Міхлера та ін. (J. Michler et al.), де інвестиції розглянуто як функцію очікуваних доходів і прибутковості [5]. Науковці Ю. Лю (Y. Liu) та К. Чень (K. Chen) акцентують на значенні фінансового розвитку й аграрної доданої вартості для ефективного використання ресурсів [6]. Водночас І. Зубцова та ін. (I. Zubtsova et al.) підкреслюють роль ресурсного потенціалу як базової передумови формування інвестиційних можливостей аграрного сектору [7]. Учена І. Перевозова та ін. (I. Perevozova et al.) доводять, що розвиток іпотечного кредитування сприяє розширенню доступу до довгострокових фінансових ресурсів [8]. У дослідженні Е. Шиманської та ін. (E. Szymańska et al.) встановлено, що інвестиції в основний капітал аграрних підприємств визначаються сукупністю фінансових і виробничих факторів [9]. Значущість розвитку сталих фінансових продуктів як інструменту підтримки інвестиційної активності описують Дж. Мехія-Ескобар та ін. (J. Mejia-Escobar et al.) [10]. Роль зеленого кредитування в стимулюванні інноваційної трансформації підприємств обґрунтовують Х. Ван та ін. (H. Wang et al.) [11]. Суттєвий внесок у становлення теоретичних і прикладних аспектів інвестиційного забезпечення аграрного сектору зроблено у вітчизняних дослідженнях. Зокрема, Ю. Перегуда підтверджує необхідність

удосконалення методичних підходів до оцінювання конкурентоспроможності як основи ефективного використання інвестиційних ресурсів [12], а також доводить важливість цифрового маркетингу у створенні конкурентних переваг аграрної продукції [13]. Інституційні особливості інвестиційної діяльності аграрних підприємств розкрито в роботі Н. Свиноус та ін. [14]. Визначальну роль інформаційної підтримки у формуванні інвестиційної стратегії доводять Н. Канцедал та О. Лега [1], тоді як І. Думанська розглядає банківське кредитування як частину фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору [2]. Значення альтернативних інструментів фінансування, зокрема лізингового кредитування, обґрунтовує О. Стойко [15].

Отже, наукові підходи підтверджують важливу роль фінансових інструментів в інвестиційному розвитку аграрного сектору, проте свідчать про складний і неоднозначний характер їх впливу, що зумовлює необхідність подальшого поглибленого дослідження механізмів трансформації фінансових ресурсів в інвестиційний капітал.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, присвячених фінансовому забезпеченню аграрного сектору, окремі аспекти впливу пільгового кредитування на формування інвестиційного капіталу залишаються недостатньо розкритими. Передусім у науковій літературі немає узгодженої позиції щодо характеру трансформації кредитних ресурсів у капітальні інвестиції. У більшості праць увагу зосереджено або на оцінюванні ефективності кредитування, або на аналізі інвестиційної діяльності без їх комплексного поєднання в єдиній аналітичній моделі. Невирішеним є питання кількісного вимірювання зв'язку між обсягами пільгового кредитування та фактичними інвестиційними результатами. У наявних роботах переважає описовий або структурний підхід, тоді як інструменти визначення ефективності трансформації фінансових ресурсів у капітальні вкладення

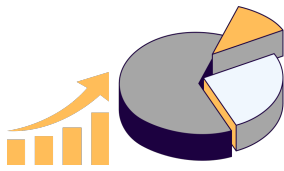

використано обмежено. Це ускладнює об'єктивне окреслення результативності державної фінансової підтримки й не дає змоги чітко ідентифікувати її інвестиційний ефект. Окремою проблемою є структурна невідповідність між напрямками використання кредитних ресурсів і потребами інвестиційного розвитку аграрного сектору. Наявні дослідження підтверджують домінування короткострокового кредитування та спрямування фінансових інструментів на підтримку ліквідності підприємств, однак не повною мірою висвітлюють механізми переорієнтації цих ресурсів на довгострокові інвестиції. Також не повністю вивчено співвідношення різних інструментів фінансування, зокрема кредитування та фінансового лізингу, з позиції їх внеску у формування основного капіталу.

Вирішення окреслених питань є важливим для становлення ефективної державної політики підтримки аграрного сектору, оскільки дає змогу охарактеризувати реальну роль пільгового кредитування в інвестиційному розвитку й обґрунтувати напрями його вдосконалення. Без встановлення чіткого взаємозв'язку між фінансовими ресурсами й інвестиційними результатами неможливо раціонально розподілити бюджетні кошти й підвищити ефективність фінансових інструментів.

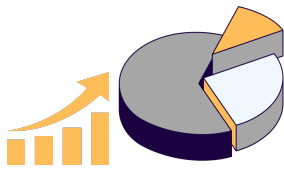
Формулювання цілей статті. Метою дослідження є оцінювання впливу програм пільгового кредитування на формування інвестиційного капіталу аграрного сектору України на основі аналізу структури фінансових інструментів, динаміки капітальних інвестицій та визначення ступеня трансформації кредитних ресурсів в інвестиції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційний капітал підприємств аграрного сектору формується завдяки поєднанню власних і залучених джерел, де доступ до фінансових ресурсів, їх вартість, строковість і цільове спрямування безпосередньо впливають на здатність підприємств здійснювати вкладення на тривалий період. У цьому контексті пільгові

фінансові інструменти виконують функцію компенсації ринкових обмежень, пов'язаних із високими процентними ставками, недостатньою заставою та підвищеними ризиками аграрного виробництва [2, с. 19].

Вплив пільгового фінансування на інвестиційний капітал реалізується через систему взаємопов'язаних каналів, які відрізняються за глибиною та характером трансформації фінансових ресурсів у капітальні вкладення. Здешевлення кредитних ресурсів змінює структуру вартості капіталу й поліпшує інвестиційну привабливість проєктів, однак не визначає їх утілення. Розширення доступу до фінансування через механізми державних гарантій і компенсацій усуває кредитні перешкоди, що дуже важливо для малих і середніх аграрних підприємств, але не забезпечує автоматичного спрямування коштів у довгострокові активи. Використання фінансового лізингу уможливорює оновлення основних засобів без значного одноразового фінансового навантаження, що безпосередньо пов'язує цей інструмент з інвестиційним процесом [15, с. 59]. Водночас більшість програм орієнтована на підтримку ліквідності й безперервності виробництва, тільки опосередковано впливаючи на інвестиційну активність через стабілізацію фінансового стану підприємств. Таке поєднання різних за економічною природою інструментів зумовлює необхідність розмежування їх дії на інвестиційний капітал. Частина програм передбачає безпосереднє формування або здешевлення основного капіталу, тоді як інші створюють лише передумови для інвестування через зниження ризиків, розширення ресурсної бази або підтримку платоспроможності. Відмінності у функціональному призначенні інструментів пояснюють різний ступінь їх участі в трансформації фінансових ресурсів у капітальні вкладення та зумовлюють потребу їх аналітичної структуризації. З огляду на це, доцільним є групування програм підтримки аграрного сектору за механізмом впливу на інвестиційний капітал, що дає змогу чітко ідентифікувати інструменти з прямим та непрямим

інвестиційним ефектом і сформуванню основу для подальшого оцінювання результативності їх застосування (табл. 1).

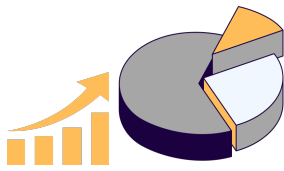
Таблиця 1

Класифікація програм підтримки аграрного сектору за механізмом впливу на інвестиційний капітал

Механізм впливу	Тип програм	Приклади	Економічний ефект
Пряме інвестування	Грантові програми	«Свій сад», «Своя теплиця», переробка, USAID AGRO	Створення нових активів і виробничих потужностей
Здешевлення інвестицій	Компенсаційні програми	25 %, 50 %, 70 % компенсації; меліорація	Зменшення вартості основних засобів
Забезпечення доступу до капіталу	Кредитні програми	5–7–9 %; лізинг; гарантії	Розширення інвестиційних можливостей підприємств
Зниження інвестиційних ризиків	Страхові й донорські програми	USAID ERA; страхування врожаю	Підвищення інвестиційної привабливості
Формування ресурсної бази	Матеріальна підтримка	Насіння, добрива, техніка (USAID, FAO)	Зниження витрат і забезпечення виробництва
Підтримка малого виробника	Дотації та субсидії	ДАР, програми фермерства	Підтримка стабільності й відтворення
Відновлення та релокація бізнесу	Антикризові гранти	Mercy Corps, NRC, «Роби своє»	Відновлення виробничого потенціалу
Розвиток переробки й доданої вартості	Інвестиційні гранти й донорські програми	Переробка («Робота»), USAID, ERA	Збільшення доданої вартості й експорту

Джерело: побудовано за [16; 17]

Аналіз програм підтримки аграрного сектору за механізмом впливу на інвестиційний капітал свідчить про їх структурну неоднорідність і різну здатність трансформувати фінансові ресурси в капітальні вкладення. Прямий інвестиційний ефект формують інструменти, пов'язані з грантовим фінансуванням, компенсацією вартості активів і розвитком переробки, оскільки вони безпосередньо забезпечують створення або здешевлення

основних засобів. Саме ці механізми мають найбільший потенціал впливу на зростання інвестиційного капіталу, оскільки їх застосування чітко прив'язане до інвестиційних цілей. Водночас значна частина програм має опосередкований характер впливу. Кредитні інструменти, державні гарантії та фінансовий лізинг розширюють доступ до капіталу, однак не визначають напряму його використання, що уможливорює спрямування коштів як на інвестиційні, так і на оборотні потреби. Аналогічно, страхові, донорські й ресурсні програми знижують ризики й витрати виробництва, гарантуючи стабільність функціонування підприємств, проте не дають прямого приросту капітальних активів. Підтримка малого виробника й антикризові інструменти орієнтовані переважно на збереження виробничого потенціалу, що також має непрямий інвестиційний ефект.

Отже, структура програм підтримки вказує на домінування інструментів, що створюють передумови для інвестування, а не забезпечують пряме зростання інвестиційного капіталу. Це зумовлює необхідність перевірки, наскільки наявні механізми державної підтримки трансформуються у фактичну динаміку капітальних інвестицій.

Із цією метою доцільно проаналізувати обсяги й структуру капітальних інвестицій агропідприємств України у 2020–2023 рр. (табл. 2).

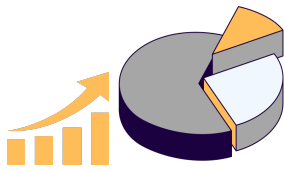
Таблиця 2

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності в Україні

у 2020–2023 рр., млн грн

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023
Усього	419 836,7	528 802,0	279 597,8	395 450,0
Сільське господарство, лісове й рибне господарство	36 442,1	49 127,4	32 604,0	31 641,9
Сільське господарство (рослинництво й тваринництво)	35 998,3	48 080,0	31 438,9	30 545,5
Лісове господарство й лісозаготівлі	416,6	1 000,1	1 131,2	1 069,4
Рибне господарство	27,2	47,3	34,0	27,1

Джерело: побудовано за [18]

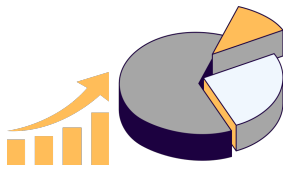
Динаміка капітальних інвестицій у 2020–2023 рр. характеризується різким спадом у 2022 р. та частковим відновленням у 2023 р., однак без досягнення докризового рівня. Загалом щодо економіки, то обсяг інвестицій у 2023 р. становить лише 94,2 % від рівня 2020 р., що свідчить про неповну компенсацію втрат після шокового скорочення. В аграрному секторі негативна динаміка є вираженішою: рівень інвестицій у 2023 р. – 86,8 % від базового значення, що на 7,4 в. п. гірше загальноекономічного показника. Це вказує на нижчу стійкість інвестиційних процесів у секторі й більшу чутливість до кризових факторів. Структурно спад фінансування формується переважно за рахунок сільського господарства (рослинництва й тваринництва), яке забезпечує основну частку вкладень і визначає загальну тенденцію. Натомість зростання інвестицій у лісовому господарстві має локальний характер і не впливає на загальну динаміку через незначну питому вагу. Додатково спостерігається регрес позицій аграрного сектору в інвестиційній структурі економіки: його частка скоротилася з 8,7 % до 8,0 %, що доводить відносне витіснення інвестицій в інші види діяльності. Тож навіть за активізації загальноекономічних інвестицій аграрний сектор демонструє більш повільні темпи відновлення та втрату інвестиційної привабливості, що підтверджує обмежену ефективність наявних фінансових інструментів у стимулюванні приросту інвестиційного капіталу.

Отримані результати потребують деталізації з позиції джерел формування інвестицій (табл. 3), оскільки саме структура фінансування окреслює можливості трансформації пільгових програм у реальні вкладення.

Таблиця 3

Капітальні інвестиції в сільському господарстві за джерелами фінансування у 2020–2023 рр., млн грн

Джерела фінансування	2020	2021	2022	2023
Загальний обсяг	36 442,1	49 127,4	32 604,0	31 641,9
Державний бюджет	103,7	96,8	н/д	н/д

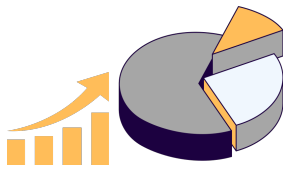

Місцеві бюджети	31,1	67,5	24,9	н/д
Власні кошти підприємств	33 033,9	44 627,3	30 345,2	30 203,0
Кредити й позики	3 138,9	4 310,7	2 224,3	1 420,1
Іноземні інвестори	20,5	0,2	н/д	н/д
Інші джерела	н/д	25,0	н/д	8,1

Примітка: н/д – немає даних
Джерело: побудовано за [18]

Структура капітальних інвестицій у сільському господарстві у 2020–2023 рр. характеризується зниженням обсягів фінансування та посиленням залежності від внутрішніх джерел. Загальне скорочення інвестицій становить 13,2 %, при цьому після пікового значення 2021 р. спостерігається стійка низхідна динаміка в наступні роки. Особливістю є домінування власних коштів підприємств, частка яких зросла з 90,7 % до 95,4 %, що свідчить про підвищення фінансової автономії, але водночас обмежує можливості розширеного відтворення. Роль позикового капіталу значно зменшується: частка кредитів і позик скоротилася з 8,6 % до 4,5 %, тобто майже вдвічі, що відображає звуження доступу до зовнішнього фінансування та зниження інвестиційної активності за рахунок кредитних ресурсів. Бюджетне фінансування залишається маргінальним і не перевищує 0,3 % загального обсягу вкладень, суттєво не впливаючи на інвестиційні процеси. Іноземні інвестиції фактично втрачені, що вказує на згортання зовнішніх джерел капіталу й зростання внутрішніх перепон розвитку. Отже, сформована структура фінансування демонструє переважання самофінансування за одночасного зменшення ролі кредитних і зовнішніх ресурсів, що знижує можливості нарощування інвестиційного капіталу й ефективність фінансових інструментів стимулювання розвою аграрного сектору.

Отже, інвестиційний процес досліджуваного періоду в сільському господарстві базується переважно на власних фінансових ресурсах підприємств за одночасного зменшення ролі кредитних, бюджетних та іноземних джерел. Це підтверджує обмежену здатність наявних фінансових

інструментів забезпечувати розширення інвестиційного капіталу й свідчить про низький рівень фінансової диверсифікації.

Виявлені тенденції зумовлюють необхідність детального аналізу програм пільгового кредитування та фінансового лізингу як основних інструментів залучення позикового капіталу в аграрний сектор України, зокрема оцінювання їх динаміки й структури (табл. 4).

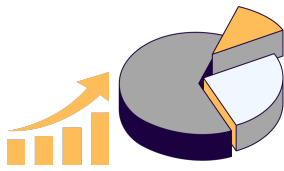
Таблиця 4

Інструменти фінансування інвестицій в аграрному секторі у 2024 р.

Інструмент фінансування	Обсяг фінансування, млн грн	Основні напрями використання	Інвестиційний ефект
Кредитування (5–7–9 %) станом на 27.05.2024 р.	216 469	Обігові кошти, посівна, антикризова підтримка	Забезпечення ліквідності й частково інвестицій
– у т. ч. сільське господарство	146 666	Посівна кампанія, виробництво	Базове відтворення капіталу
– переробка	15 451	Харчова промисловість	Формування доданої вартості
– інвестиційні кредити	18 697	Основні засоби	Прямі інвестиції
Фінансовий лізинг (5–7–9 %) станом на 01.05.2024 р.	3 315,54 (інвестиційні проєкти)	Сільгосптехніка, транспорт, обладнання	Техніко-технологічне оновлення
– у т. ч. сільське господарство	2 477,86	Сільгосптехніка	Пряме оновлення основних засобів
– транспорт і логістика	471,91	Вантажний транспорт	Підтримка логістики експорту
– будівництво й інші	< 300	Інфраструктура	Допоміжний ефект

Джерело: побудовано за [19; 20]

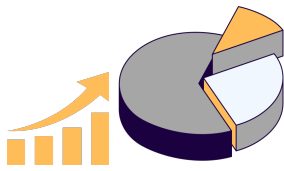
Структура інструментів фінансування інвестицій у 2024 р. демонструє суттєву диспропорцію між обсягами залучених ресурсів та їх інвестиційною спрямованістю. Попри концентрацію значних кредитних ресурсів у межах програми «5–7–9 %», їх функціональне призначення залишається переважно короткостроковим та орієнтованим на підтримку операційної діяльності. Частка ресурсів, націлена безпосередньо на формування основного капіталу, є обмеженою і не перевищує десятої частини загального обсягу кредитування,

що свідчить про домінування стабілізаційної, а не інвестиційної функції цього інструменту. Незважаючи на велику концентрацію кредитів в аграрному секторі, їх використання переважно пов'язане з фінансуванням виробничого циклу й підтримкою ліквідності, тоді як розвиток переробки та створення доданої вартості має допоміжний характер і не визначає загальну інвестиційну динаміку. На відміну від кредитування, фінансовий лізинг має чіткий інвестиційний вектор. Його ресурси зосереджені на оновленні матеріально-технічної бази, насамперед через придбання сільськогосподарської техніки, що забезпечує безпосереднє формування основного капіталу. Додаткове фінансування транспортної та логістичної інфраструктури закладає підґрунтя для підтримки експортних операцій, хоча масштаби такого впливу залишаються обмеженими.

Отже, співвідношення інструментів вказує на структурний розрив між обсягами фінансування та їх інвестиційною ефективністю: кредитування становить основний масив фінансових ресурсів, але виконує переважно функцію підтримки ліквідності, тоді як лізинг, попри незначний обсяг, гарантує прямий інвестиційний ефект. Це підтверджує, що визначальним фактором впливу на інвестиційний капітал є не обсяг фінансування, а його цільова спрямованість і механізм використання.

Виявлена диспропорція між масштабами кредитування та фактичним інвестиційним ефектом зумовлює необхідність кількісного оцінювання ступеня трансформації пільгових кредитів у капітальні вкладення. Із цією метою доцільно зіставити динаміку інвестиційного капіталу й обсяги кредитування та визначити відповідні коефіцієнти впливу (табл. 5).

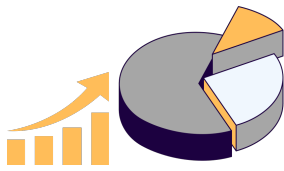
Таблиця 5

Оцінювання впливу програм пільгового кредитування на динаміку інвестицій
в аграрному секторі України у 2021–2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024*	Економічна інтерпретація
Капітальні інвестиції в агросектор, млн грн	49 127,4	32 604,0	31 641,9	н/д	Скорочення інвестиційного потенціалу
Темп зміни інвестицій, %	н/д	–33,6	–2,9	н/д	Різке падіння з подальшою стабілізацією
Обсяг кредитування за програмою «5–7–9 %», млн грн	н/д	н/д	н/д	146 666	Суттєве розширення фінансової підтримки
Частка агросектору в кредитному портфелі, %	н/д	н/д	н/д	67,7	Концентрація кредитних ресурсів у секторі
Коефіцієнт трансформації кредитів в інвестиції (І/К)	н/д	н/д	0,22	0,22	Низька ефективність трансформації
Власні кошти в структурі інвестицій, %	90,7	93,1	95,4	н/д	Зростання фінансової автономії (вимушеної)

Примітка: н/д – немає даних; 2024* – станом на травень (дані щодо кредитування)
Джерело: побудовано автором

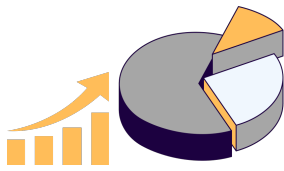
Динаміка показників у 2021–2024 рр. фіксує чіткий розрив між обсягами фінансової підтримки й фактичним інвестиційним результатом. Так, капітальні інвестиції в аграрному секторі скоротилися на 35,6 %, найбільш різке падіння відбулося у 2022 р., а у 2023 р. спостерігалось подальше зниження, що свідчить не про відновлення, а про стабілізацію на нижчому рівні інвестиційної активності. На цьому фоні у 2024 р. обсяг кредитування аграрного сектору в межах програми «5–7–9 %» досяг 146 666 млн грн, що становить 67,7 % у структурі кредитного портфеля та доводить його пріоритетність. Однак порівняння з динамікою інвестицій демонструє відсутність синхронності: зростання кредитування не супроводжується

відповідним приростом капітальних вкладень. Узагальненим показником є коефіцієнт трансформації кредитів в інвестиції (I/K) – 0,22. Це означає, що лише 22 % кредитних ресурсів конвертуються в капітальні інвестиції, тоді як 78 % використовуються поза інвестиційним процесом, переважно для фінансування обігової діяльності. Такий рівень вказує на низьку ефективність кредитних інструментів як механізму формування інвестиційного капіталу. Додатковим підтвердженням є структура джерел фінансування інвестицій: частка власних коштів зросла з 90,7 % у 2021 р. до 95,4 % у 2023 р., що відображає посилення залежності підприємств від внутрішніх ресурсів і фактичне витіснення зовнішнього фінансування. З огляду на це, кредитні програми не виконують функцію розширення інвестиційної бази, а лише частково компенсують недостатню ліквідність.

Отже, пільгове кредитування в аграрному секторі України у 2021–2024 рр. має переважно непрямий вплив на інвестиційний капітал. Воно забезпечує підтримку виробничої діяльності й стабілізацію фінансового стану підприємств, однак не формує достатнього приросту капітальних вкладень. Низький коефіцієнт трансформації, скорочення інвестицій та домінування власних коштів свідчать про обмежену інвестиційну результативність кредитних інструментів і необхідність зміщення акценту державної підтримки в бік механізмів із прямим інвестиційним ефектом.

Висновки. Результати дослідження засвідчують, що пільгове кредитування в аграрному секторі України має переважно непрямий вплив на формування інвестиційного капіталу, виконуючи функцію підтримки ліквідності й стабілізації діяльності підприємств. Структура фінансового сприяння характеризується домінуванням інструментів із недостатнім інвестиційним ефектом, що проявляється в низькому рівні трансформації кредитних ресурсів у капітальні вкладення та зростанні залежності від власних джерел фінансування. З огляду на це, становлення довгострокового

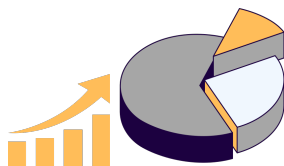
інвестиційного потенціалу залишається обмеженим, а розрив між обсягами фінансової підтримки й фактичною динамікою інвестицій зберігається.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності переорієнтації державної фінансової політики на інструменти з прямим інвестиційним ефектом, зокрема розвиток фінансового лізингу, компенсаційних механізмів та цільових інвестиційних програм, що забезпечують формування основного капіталу й поліпшення інвестиційної результативності аграрного сектору.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням механізмів підвищення ефективності трансформації пільгового кредитування в капітальні інвестиції з урахуванням галузевих особливостей аграрного виробництва.

Список використаних джерел

1. Канцедал Н. А., Лега О. В. Інформаційна роль обліку в результативності інвестиційної стратегії аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 11–20. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.11.11>.
2. Думанська І. Й. Банківське кредитування в системі фінансового забезпечення інноваційного процесу АПК. *Проблеми фінансово-кредитної діяльності: теорія та практика*. 2018. Т. 2, № 25. С. 17–26. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.135975>.
3. Gebeyehu L., Bedemo A. How agricultural credit and subsidies impact agricultural productivity in Ethiopia: empirical evidence using ARDL model. *Cogent Food & Agriculture*. 2024. Vol. 10, № 1. Article 2329118. DOI: <https://doi.org/10.1080/23311932.2024.2329118>.
4. Kovalenko V., Sheludko S., Semenova V., Kotsiurubenko G., Danylina S. Credit and investment support for the development of Ukraine's agricultural and economy sector. *Scientific Horizons*. 2023. Vol. 26, № 5. P. 151–163. DOI:

<https://doi.org/10.48077/scihor5.2023.151>.

5. Michler J. D., Tjernström E., Verkaart S., Mausch K. Money matters: the role of yields and profits in agricultural technology adoption. *American Journal of Agricultural Economics*. 2019. Vol. 101, № 3. P. 710–731. DOI: <https://doi.org/10.1093/ajae/aay050>.

6. Liu Y., Chen K. Integrated effect of financial development and digital trade on resources footprint: role of agricultural value added in MINT countries. *Resources Policy*. 2024. Vol. 90. Article 104707. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2024.104707>.

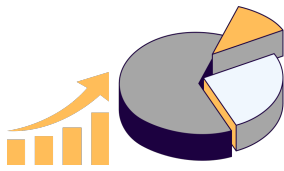
7. Zubtsova I., Penkovska L., Skliar V., Skliar I. Dimensional features of cenopopulations of some species of medicinal plants in the conditions of North-East Ukraine. *AgroLife Scientific Journal*. 2019. Vol. 8, № 2. URL: <https://agrolifejournal.usamv.ro/index.php/agrolife/article/view/255> (дата звернення: 20.07.2024).

8. Perevozova I., Malynka O., Nitsenko V., Kryshchal H., Kostyuk V., Mishchenko V. Analysis of trends in mortgage lending in the agricultural sector of Ukraine. *Journal of Risk and Financial Management*. 2023. Vol. 16, № 5. Article 255. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm16050255>.

9. Szymańska E. J., Dziwulski M., Kruszyński M. Determinants of fixed asset investment in the Polish farms. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, № 24. Article 13741. DOI: <https://doi.org/10.3390/su132413741>.

10. Mejia-Escobar J. C., González-Ruiz J. D., Duque-Grisales E. Sustainable financial products in the Latin America banking industry: current status and insights. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, № 14. Article 5648. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12145648>.

11. Wang H., Qi S., Zhou C., Zhou J., Huang X. Green credit policy, government behavior and green innovation quality of enterprises. *Journal of Cleaner Production*. 2022. Vol. 331. Article 129834. DOI:

<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.129834>.

12. Перегуда Ю. Методика оцінки конкурентноспроможності продукції тваринництва в умовах економічних викликів. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку*. 2024. № 2 (28). С. 8–19. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2024-2/28-01>.

13. Перегуда Ю. Регулювання конкурентоспроможності галузей аграрного сектору економіки за умов застосування інструментів цифрового маркетингу. *Економіка та управління бізнесом*. 2023. Т. 14, № 2. С. 33–45. DOI: [https://doi.org/10.31548/economics14\(2\).2023.033](https://doi.org/10.31548/economics14(2).2023.033).

14. Свиноус Н. І., Гаврик О. Ю., Свиноус І. В., Ємчик Т. В., Сало І. А. Формування системи інституційного забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2021. № 2. С. 63–75. DOI: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2021-169-2-63-75>.

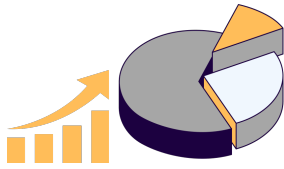
15. Стойко О. Я. Лізингове кредитування як інструмент капіталізації аграрного сектору України. *Наукові горизонти*. 2019. № 4 (77). С. 58–66. DOI: <https://doi.org/10.33249/2663-2144-2019-77-4-58-66>.

16. Програми держпідтримки для агросектору на 2021–2023 роки: тваринництво, рослинництво, фермерство, кредитування, сільгосптехніка. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/763-programi-derjpidtrimki-dlya-agrosektoru-na-2021-2023-roki-tvarinnitstvo-roslinnitstvo-fermerstvo-kredituvannya-silgosptehnika> (дата звернення: 20.07.2024).

17. Програми підтримки фермерства та сільгоспвиробників. URL: <https://finpro.group/uk/wiki-uk/budivnytstvo-montazh/finansova-kompensaciya> (дата звернення: 20.07.2024).

18. Державна служба статистики України. Капітальні інвестиції. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.07.2024).

19. Фонд розвитку підприємництва. Інформація про результати державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %». URL:

<https://bdf.gov.ua/publiczna-informatsiia/informatsiia-pro-rezultaty-derzhavnoi-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9/> (дата звернення: 20.07.2024).

20. Фонд розвитку підприємництва. Інформація про результати державної програми «Доступний фінансовий лізинг 5–7–9 %». URL: <https://bdf.gov.ua/informatsiia-pro-rezultaty-derzhavnoi-prohramy-dostupnyy-finansovyy-lizynh-5-7-9/> (дата звернення: 20.07.2024).